

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ความรู้ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง เพื่อศึกษาความรู้ทางการเมือง ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร รวมถึงเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองกับความรู้ทางการเมือง และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ (Media Exposure)
 - 1.1 การเปิดรับข่าวสาร
 - 1.2 บทบาทของสื่อมวลชนทางการเมือง
 - 1.3 การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทักษะและพฤติกรรม
3. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน
 - 3.1 ความหมายของการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน
 - 3.2 ความจำเป็นของการมีส่วนร่วมของประชาชน
 - 3.3 สภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทย
 - 3.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ (Media Exposure)

1.1 การเปิดรับข่าวสาร

การที่ผู้รับสารจะเลือกเปิดรับข่าวสารใดนั้น ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้รับสาร และความน่าสนใจของตัวเนื้อหาข่าวสารด้วย วิลเบอร์ ชแรมม์ อธิบายว่า ข่าวสารที่เข้าถึงความสนใจของผู้รับสารได้มากจะเป็นตัวกำหนดความสำเร็จของการสื่อสาร ซึ่งส่งผลให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคติ และพฤติกรรมตามที่ผู้ส่งสารต้องการ (Wilbur Schramm, 1971: 350)

โดยผู้รับสารแต่ละคนจะมีพฤติกรรมในการเลือกเปิดรับสื่อที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากพื้นฐาน 4 ประการคือ ความเหงา ความอยากรู้อยากเห็น ประโยชน์ใช้สอยของตนเอง และ ลักษณะเฉพาะของสื่อแต่ละอย่าง โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ความเหงา บุคคลจะเปิดรับสื่อเมื่อบุคคลอยู่ตามลำพัง ไม่สามารถจะติดต่อสังสรรค์กับบุคคลอื่นในสังคมได้ ดังนั้นบุคคลที่รู้สึกเหงาจึงเลือกอยู่กับสื่อ โดยเฉพาะสื่อมวลชนจึงเป็นเพื่อนแก้เหงาได้และบางครั้งสำหรับบางคน สื่อมวลชนถูกเลือกมากกว่าบุคคล เพราะสื่อมวลชนไม่สร้างแรงกดดันในการสนทนาหรือแรงกดดันทางสังคม

2. ความอยากรู้อยากเห็น บุคคลจะมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่างๆ อยู่ตามธรรมชาติ สื่อทุกสื่อจึงถือเอาจุดนี้เป็นสำคัญในการเสนอข่าวสาร โดยเฉพาะสื่อมวลชน โดยอาจเริ่มเสนอสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวก่อนไปจนถึงสิ่งที่อยู่รอบตัว หรือสิ่งที่มีผลกระทบต่อบุคคลผู้รับข่าวสาร

3. ประโยชน์ใช้สอยของตนเอง บุคคลจะแสวงหาข้อมูลข่าวสารและใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์ของตนเอง เพื่อช่วยให้ความคิดของตนเองบรรลุ หรือบุคคลอาจใช้ข่าวสารที่ได้มาเสริมให้ตนเองมีความรู้ สะดวกสบาย หรือให้ความบันเทิง โดยบุคคลจะเลือกสื่อที่ให้ตนเองใช้ความพยายามน้อยที่สุดแต่ได้ผลตอบแทนที่ดีที่สุด

4. ลักษณะเฉพาะของสื่อแต่ละอย่าง ลักษณะของสื่อมีส่วนทำให้ผู้รับสารแสวงหาและได้ประโยชน์ไม่เหมือนกัน ผู้รับสารแต่ละคนย่อมจะเข้าใจในลักษณะบางอย่างจากสื่อที่จะสนองความต้องการและทำให้ตนเองเกิดความพึงพอใจ หรือผู้รับสารเองอาจมีอุปสรรคในการเปิดรับสื่อบางอย่าง เช่น คนไม่รู้หนังสือก็จะไม่เลือกเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์ (ศิริพร นันตาคำ, 2551: 4-5)

นอกจากนี้การที่ผู้รับสารแต่ละคนจะเลือกเปิดรับสื่อชนิดใด ก็อาจจะขึ้นอยู่กับเกณฑ์ในการเลือกเปิดรับสื่อมวลชนด้วย ซึ่งยูพา สุภากุล (2534: 124-125) ได้อธิบายเกณฑ์ในการเลือกเปิดรับสื่อดังนี้

1. เลือกสื่อที่สามารถจัดหาได้ (Availability) ผู้รับสารจะเลือกเปิดรับสื่อที่ไม่ต้องใช้ความพยายามมากนัก เช่น ประชาชนในชนบทจะเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นหลัก เพราะสามารถจัดหาเครื่องรับวิทยุได้ง่ายกว่าสื่ออื่นๆ
2. การเลือกสื่อที่ตนเองสะดวกและนิยม (Convenience Preferences) ผู้รับสารสามารถเลือกสื่อได้ตามที่ตนเองสะดวกทั้งด้านหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ นิตยสาร และสื่อบุคคล เป็นต้น
3. เลือกสื่อตามความเคยชิน (Accustomed) ผู้รับสารบางคนไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงการเปิดรับสื่อที่ตนเองเคยรับอยู่ เช่น บุคคลที่อายุมากเคยฟังวิทยุกระจายเสียงเป็นประจำก็มักจะไม่ค่อยสนใจสื่อชนิดอื่น
4. ลักษณะเฉพาะของสื่อ (Characteristic of Media) คุณลักษณะเฉพาะของสื่อมีผลต่อการเลือกสื่อของผู้รับสาร เช่น ลักษณะเด่นของหนังสือพิมพ์ คือสามารถให้รายละเอียดของข่าวสารได้ดีกว่าสื่ออื่น หรือโทรทัศน์สามารถให้ข้อมูลได้ทั้งภาพและเสียงสร้างการรับรู้ และความน่าสนใจได้ดีกว่าสื่ออื่น เป็นต้น
5. เลือกสื่อที่สอดคล้องกับตน (Consistency) ผู้รับสารจะเลือกสื่อที่สอดคล้องกับความรู้ ค่านิยม ความเชื่อและทัศนคติของตนเอง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การเปิดรับสื่อของแต่ละบุคคลจะขึ้นอยู่กับ การเปิดรับสื่อมวลชนด้วย (Mass Media Exposure)

1.2 บทบาทของสื่อมวลชนทางการเมือง

ในทางการเมือง สื่อมวลชนทำหน้าที่ในการพัฒนาการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน โดยสื่อมวลชนทำให้เกิดความสนใจ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ทำให้เกิดทัศนคติ และทำให้เกิดการปฏิบัติทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ การแสดงความคิดเห็น การเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกพรรค การมีส่วนร่วมต่างๆ และการลงประชามติ

นอกจากสื่อมวลชนจะช่วยพัฒนาประชาชนทางการเมืองการปกครองแล้ว สื่อมวลชนยังมีบทบาทในการพัฒนาสถาบันทางการเมืองและการปกครองของประเทศด้วย เพราะสื่อมวลชนนับเป็นกระบอกสะท้อนผลงานและพฤติกรรมขององค์กรทางการเมืองนั่นเอง ดังนั้นสื่อมวลชนจึงมี

บทบาทหน้าที่ในการเสริมสร้างระบบสังคมการเมือง (Socio-Political Systems) ให้มีความเข้มแข็งและมั่นคง โดยมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ (วิระพล วงษ์ประเสริฐ, 2540: 7-10)

1. หน้าที่ในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร (Information) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน โดยไม่เสนอข่าวที่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อกระบวนการทางการเมือง เช่น ข่าวลือ ความเสื่อมศรัทธาในตัวนักการเมือง ความแตกแยก ความขัดแย้ง การสร้างสมญานามเชิงลบ การสนับสนุนสถานภาพผิดคน เป็นต้น

2. หน้าที่ในการจัดวาระข่าวสาร (Agenda setting) กล่าวคือ การจัดลำดับ เลือกละเอียดหัวข้อ หรือปัญหามาเสนอต่อประชาชน ทำให้สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของประชาชน ด้วยว่าเรื่องใดเป็นเรื่องที่ควรรับรู้ เรื่องใดเป็นเรื่องสำคัญ

3. การเผยแพร่ปลูกฝังความเชื่อทางการเมือง (Propagation and Cultivation of Political Beliefs) การปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองต้องอาศัยการสื่อสารที่เข้มข้นเพื่อสร้างเงื่อนไขไม่ให้ผู้รับสารหลงเหลือหรือละเลย เช่น การสื่อสารในโครงการรณรงค์ (Campaign) เพื่อให้ประชาชนมีจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผลของการรณรงค์หรือการสื่อสาร ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อบ้านเมืองมากขึ้น

4. การพัฒนาการเมือง การพัฒนาประเทศนั้นจะมีเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพียงด้านเดียวไม่ได้ แต่ต้องมีการพัฒนาทางการเมืองด้วยจึงจะสมบูรณ์แบบ โดยเฉพาะประเทศที่ตั้งเป้าหมายการพัฒนาประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตย อย่างประเทศไทยยังต้องพัฒนาการเมืองอย่างจริงจัง นั่นคือต้องให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชน รวมถึงสร้างและกระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน

ดังนั้นหากผู้ส่งสารได้นำสื่อมวลชนมาใช้ในปริมาณที่มากพอและมีวิธีการนำเสนอที่สามารถโน้มน้าวใจผู้รับสาร โดยประชาชนผู้รับสารมีโอกาสเปิดรับสื่อในปริมาณที่เหมาะสม เป้าหมายของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งต้องการประชาชนที่มีข่าวสารทางการเมืองที่มากพอต่อการตัดสินใจและทัศนคติที่ศรัทธาประชาธิปไตย สื่อมวลชนก็จะสามารถช่วยให้สังคมบรรลุเป้าหมายการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2542: 206)

กล่าวโดยสรุป สื่อมวลชนมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาการเมืองโดยพัฒนาทั้งตัวบุคคลและสถาบันทางการเมืองทั้งระบบ ให้มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และแสดงออกด้วยการมี

ส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาประเทศภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง

1.3 การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน

พฤติกรรม的开รับข่าวสารเป็นพฤติกรรมการสื่อสารอย่างหนึ่งที่จัดอยู่ในกลุ่มการเปิดรับสื่อ โดยการเปิดรับข่าวสารเบคเกอร์ (Becker, 1983: 80) ได้อธิบายโดยจำแนกออกเป็น 3 ประการดังนี้

1. การแสวงหาข้อมูล (Information Seeks) บุคคลจะแสวงหาข้อมูลเมื่อมีความต้องการเพื่อให้คล้ายคลึงกับบุคคลอื่นๆ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเรื่องทั่วไป

2. การรับทราบข้อมูล (Information Receptivity) บุคคลต้องการรับทราบข้อมูลที่ตนเองสนใจใคร่รู้ หรือเมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ เช่น เปิดดูรายการโทรทัศน์เฉพาะที่ตนเองสนใจหรือดูรายการที่มีผู้อื่นแนะนำ หรือการอ่านข่าวเพื่อช่วยให้ตนเองมีข้อมูลในการตัดสินใจหรือสนทนากับผู้อื่น ตลอดจนเมื่อมีเหตุการณ์หรือข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตนเอง บุคคลก็จะให้ความสนใจหรือเปิดรับข้อมูลเป็นพิเศษ

3. การรับทราบประสบการณ์ (Experience Receptivity) บุคคลจะเปิดรับข่าวสารเพื่อต้องการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด เช่น การพักผ่อนเพื่อจะได้ไม่ต้องคิดถึงสิ่งอื่น โดยการอ่านหนังสือพิมพ์ การดูรายการโทรทัศน์ การฟังวิทยุเพื่อแทนการทำกิจกรรมอื่นๆ พฤติกรรมนี้คือการเปิดรับข่าวสารโดยไม่ได้ต้องการข้อมูลใดๆ แต่ข่าวสารจะกลายเป็นประสบการณ์ของบุคคลนั้น

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน แมคคอมส์และเบคเกอร์ อธิบายว่า บุคคลจะเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนก็เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง 6 ประการดังนี้ (McCombs and Becker, 1979: 51)

1. เพื่อต้องการรู้เหตุการณ์ (Surveillance) โดยการติดตามความเคลื่อนไหวและสังเกตเหตุการณ์รอบตัวจากสื่อมวลชน เพื่อให้ตนเองรู้เท่าทันเหตุการณ์และรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่สำคัญที่ควรจะได้รับรู้

2. เพื่อช่วยในการตัดสินใจ (Decisions) โดยเฉพาะการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน การเปิดรับสื่อมวลชนจะทำให้บุคคลสามารถกำหนดความคิดเห็นของตนเองต่อเหตุการณ์รอบๆ ตัว

3. เพื่อต้องการข้อมูลในการพูดคุยสนทนา (Discussions) การเปิดรับสื่อมวลชนทำให้บุคคลมีข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในการสนทนากับผู้อื่นได้

4. เพื่อการมีส่วนร่วม (Participating) การเปิดรับสื่อมวลชนทำให้บุคคลมีส่วนร่วมในการรับรู้เหตุการณ์และความเป็นไปต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัว

5. เพื่อช่วยเสริมสร้างความคิดเห็น (Reinforcement) ช่วยเสริมความคิดเห็นให้มั่นคงยิ่งขึ้น หรือช่วยสนับสนุนการตัดสินใจที่ได้กระทำไปแล้ว

6. เพื่อความบันเทิง (Relaxation and Entertainment) เพื่อความเพลิดเพลินรวมทั้งการผ่อนคลายอารมณ์ของผู้รับสาร

นอกจากปัจจัยข้างต้นที่กล่าวมาแล้ว การเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคลก็มีความสำคัญด้วย กล่าวคือ ผู้รับสารจะมีกระบวนการเลือกรับรู้ข่าวสารแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ความต้องการ ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างกันนั่นเอง ซึ่งกระบวนการเลือกรับรู้ข่าวสารนี้เรียกว่า กระบวนการเลือกสรร (Selective Process) ซึ่งคือกระบวนการกลั่นกรองข่าวสารของมนุษย์ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้ (คณพล อุ่นจินดาณิ, 2545: 25-26)

1. การเลือกเปิดรับหรือการเลือกใจ (Selective Exposure or Selective Attention) บุคคลจะเลือกสนใจหรือเปิดรับสื่อ และข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใดที่มีอยู่หลายๆ แหล่ง ด้วยการแสวงหาตามความคิดเห็นหรือความสนใจที่สอดคล้องกับทัศนคติเดิมของตนเองที่มีอยู่ก่อน ในขณะเดียวกันก็จะพยายามหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับทัศนคติและความคิดเดิมของตนเอง เนื่องจากการที่บุคคลได้รับข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติที่มีอยู่เดิมจะก่อให้เกิดภาวะความไม่สมดุลทางจิตใจเกิดขึ้น ซึ่งนอกจากทัศนคติแล้วยังมีลักษณะทางประชากรศาสตร์ สถานภาพทางสังคม การศึกษา อาชีพ ความเชื่อ อุดมการณ์และประสบการณ์เป็นตัวกำหนดการเลือกเปิดรับข่าวสารด้วย

2. การเลือกรับรู้หรือเลือกตีความหมาย (Selective Perception or Selective Interpretation) บุคคลแต่ละคนจะเลือกรับรู้หรือเลือกตีความหมายของสารชนิดเดียวกันที่ส่งผ่านสื่อมวลชนได้ไม่เหมือนกัน โดยจะเลือกรับรู้และตีความตามความเข้าใจของตนเองหรือตามทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง แรงงูใจ สภาวะอารมณ์ในขณะนั้น บางครั้งอาจบิดเบือนข่าวสารให้ไปในทิศทางที่ตนเองต้องการเพื่อให้สอดคล้องกับความคิดของตนเอง สรุปแล้วบุคคลที่รับข่าวสารเดียวกันจะรับรู้ได้ต่างกันและตีความข่าวสารนั้นแตกต่างกันไป

3. การเลือกจดจำ (Selective Retention) บุคคลจะเลือกจดจำข่าวสารเฉพาะในส่วนที่ตรงกับ ความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติของตนเอง โดยความพร้อมในการจดจำสารมักเกิดขึ้นเมื่อบุคคล ให้ความสนใจและพร้อมที่จะเข้าใจ ในขณะที่เดียวกันบุคคลก็จะลืมข่าวสารในส่วนที่ไม่สนใจที่จะ รับรู้หรือไม่เห็นด้วยกับข่าวสารนั้น

จะเห็นได้ว่ากระบวนการที่บุคคลจะเลือกรับข้อมูลข่าวสารนั้น บุคคลอาจปฏิเสธข่าวสาร ตั้งแต่แรก คือ ไม่เลือกอ่าน ไม่ฟัง ไม่ดู สำหรับกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสารได้ บุคคล ก็ยังพยายามที่จะสนใจเฉพาะเนื้อหาบางส่วนที่ตนเองสนใจ รวมถึงเลือกตีความให้สอดคล้องกับ ความต้องการของตนเอง ดังนั้นสื่อที่มีคุณสมบัติแตกต่างกันมีแรงจูงใจผู้รับสารต่างกันก็ย่อมจะมี ผลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของประชาชนในระดับที่ต่างกันด้วย นอกจากการเลือกเปิดรับแล้ว บุคคลก็ยังเลือกรับรู้และเลือกจดจำ ฉะนั้นการศึกษาการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จึงเป็นการศึกษาให้ค้นพบประเภทของสื่อที่สามารถเข้าถึงกลุ่ม ตัวอย่าง ลักษณะของข่าวสารทางการเมืองที่กลุ่มตัวอย่างเลือกที่จะสนใจ เลือกที่จะรับรู้และการ ตีความข่าวสารทางการเมือง

2. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรม

ความรู้ หมายถึง ความรู้เป็นข้อเท็จจริง (Facts) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์และข้อมูลต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมไว้จากการประมวลประสบการณ์ต่างๆ (Good, 1973: 325) นอกจากนี้ ความรู้ยังหมายถึง การรับรู้เบื้องต้น ซึ่งบุคคลส่วนมากจะได้รับผ่านประสบการณ์ โดยเรียนรู้จาก การตอบสนองสิ่งเร้า (S-R) และจัดระบบเป็นโครงสร้างของความรู้ที่ผสมผสานระหว่างความจำ (ข้อมูล) กับสภาพทางจิตวิทยา ดังนั้นความรู้จะสอดคล้องกับสภาพจิตใจของตนเอง ซึ่งเป็น กระบวนการภายในที่ผู้อื่นจะรับรู้ได้จากการอนุมานมากกว่าการสังเกต (Roger, 1978: 208)

นอกจากนี้ บลูม (Bloom, 1971 อ้างถึงใน ดนุพล อุ่นจินดาณิ, 2545: 33-34) ได้ให้ ความหมายของความรู้ว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับการระลึกถึง เฉพาะเรื่องหรือเรื่องทั่วไป วิธีและ กระบวนการหรือสถานการณ์ต่างๆ โดยเน้นความจำ ซึ่งพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากการเรียนรู้และ ความคิดสามารถแบ่งได้ 6 ระดับดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) หมายถึงความสามารถระลึกถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่บุคคลเคย ประสบมา โดยที่เรื่องนั้นอาจมาจากที่ใดก็ได้ พฤติกรรมที่แสดงว่ามีความรู้สามารถแบ่งได้ดังนี้

1.1 ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา

1.2 ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีและการดำเนินการ

1.3 ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวคิดและโครงสร้าง

2. ความเข้าใจ (Comprehension) หมายถึงความสามารถของบุคคลในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้มากกว่าการจำเนื้อหาที่ได้รับ แบ่งเป็น 3 ชั้นดังนี้

2.1 การแปลความหมายของคำและข้อความ สัญลักษณ์ในมุมมองใหม่ตามหลักวิชาด้วยถ้อยคำของตนเอง

2.2 การตีความหมาย โดยการแปลความทั้งหมดมารวมกันแล้วสรุปความได้

2.3 การขยายความหมายตามมุมมองใหม่ โดยต้องให้ข้อมูลอย่างเพียงพอและสามารถเปรียบเทียบความคิดอื่นๆ หรือคาดคะเนผลที่เกิดขึ้นได้

3. การนำไปใช้ (Application) หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ (Knowledge) และความเข้าใจ (Comprehension) ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่บุคคลมีอยู่ไปปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาได้

4. การวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึงความสามารถในการนำวิธีการต่างๆ ในเรื่องที่มีประสบการณ์อยู่แล้วมาใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ได้

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึงความสามารถในการนำข้อมูลหรือความคิดมาประกอบเข้าด้วยกัน จนสามารถสร้างสรรค์เป็นสิ่งใหม่ที่แตกต่างไปจากสิ่งเดิมที่มีอยู่

6. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึงความสามารถในการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยอาศัยเกณฑ์หรือมาตรฐานที่วางไว้

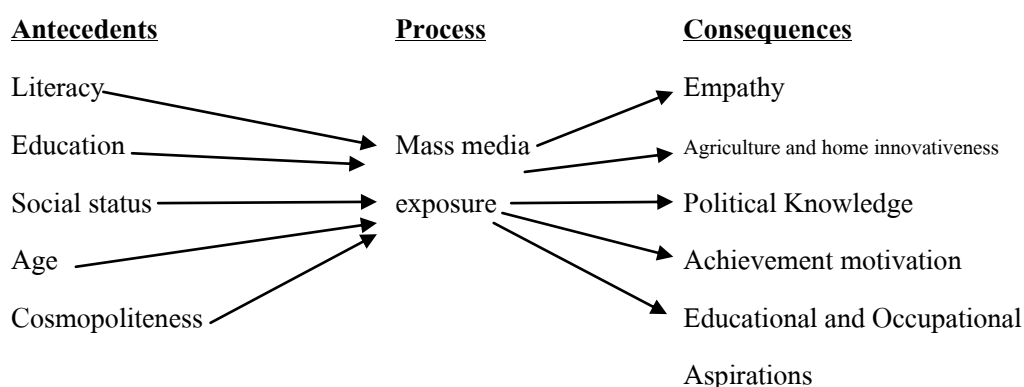
นอกจากนี้ การเกิดความรู้ยังมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกลึกซึ้งที่เชื่อมโยงกับสภาพจิตใจของบุคคลที่แตกต่างกัน เนื่องจากปัจจัยที่ต่างกันคือ ประสบการณ์ที่สั่งสมมาและสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลทำให้บุคคลมีความคิดและแสดงออกตามความคิดความรู้สึกลึกซึ้งของตนเอง ความรู้จึงเป็นกระบวนการภายในที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลได้ และยังมีผลกระทบต่อการสื่อสาร โดยมีสาเหตุ 5 ประการดังนี้

1. การตอบข้อสงสัย (Ambiguity Resolution) เมื่อเกิดความสับสนในการสื่อสาร บุคคลมักจะแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยอาศัยสื่อทั้งหลายเพื่อตอบข้อสงสัยและคลายความสับสน

2. การสร้างทัศนคติ (Attitude Formation) ผลกระทบเชิงความรู้ต่อการปลูกฝังทัศนคตินั้นส่วนมากนิยมใช้กับสารสนเทศที่เป็นนวัตกรรม เพื่อสร้างทัศนคติให้คนยอมรับการเผยแพร่ นวัตกรรมนั้นๆ ในฐานะความรู้

- แนวคิดของ Roger ตัวแปรต้นจะเป็นตัวแปรที่ก่อให้เกิดคุณลักษณะบางอย่างกลายเป็นตัวแปรกลาง แล้วจึงส่งผลให้เกิดพฤติกรรมขั้นสุดท้ายนั่นคือตัวแปรผล จากแบบจำลองข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่าการรู้หนังสือ (Literacy) การเปิดรับสื่อมวลชน (Mass media exposure) และการติดต่อกับสังคมภายนอก (Cosmopolitaness) เป็นปัจจัยที่ช่วยให้บุคคลได้มีโอกาสพบแนวคิดใหม่ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดคุณลักษณะทางจิตวิทยาต่อไป คือ การมองเห็นหรือการรับรู้ความคิดหรือความรู้สึกคนอื่น (Empathy) การเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement motivation) และความเชื่อ

ในเรื่องโชคกลาง (Fatalism) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อไปคือ การแสวงหาความรู้ทางการเมือง (Political knowledge) ทำให้เกิดความมุ่งมั่นต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต (Aspiration) ซึ่งมีผลทำให้บุคคลเกิดความกล้าที่จะตัดสินใจยอมรับความคิดใหม่หรือสิ่งของใหม่ได้เร็ว (Innovativeness) ต่อมา Roger ได้ศึกษาเพิ่มเติมโดยเปลี่ยนการเปิดรับข่าวสารจากตัวแปรต้นมาเป็นตัวแปรกลาง และปรับเพิ่มตัวแปรต้นและตัวแปรผล ดังนี้

แบบจำลองข้างต้นอธิบายว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนเป็นตัวกลางระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรผล ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทอันสำคัญต่อกระบวนการทั้งหมด โดยตัวแปรต้นในแบบจำลองใหม่นี้ประกอบด้วยความรู้หนังสือ ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม อายุ และการติดต่อกับสังคมภายนอก ซึ่งตัวแปรต้นดังกล่าวจะนำไปสู่กระบวนการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน และจะนำไปสู่ตัวแปรผลต่างๆ ได้แก่ การรับรู้ความคิดความรู้สึกของบุคคลอื่น การยอมรับนวัตกรรมใหม่ การมีความรู้ทางการเมือง การมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความมุ่งมั่นหวังทะเยอทะยานทางการศึกษาและอาชีพ (ลูตกานต์ ธนาโอฬาร, 2537: 62 - 65)

สำหรับทัศนคติทางการเมือง Almond and Verba (1972: 3-4) อธิบายว่า ความโน้มเอียงทางการเมืองประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ความโน้มเอียงด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive orientation) ความโน้มเอียงทางด้านความรู้สึก (Affective orientation) ความโน้มเอียงทางด้านการประเมินค่า (Evaluation orientation) ซึ่งหมายถึง การตัดสินใจและการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง สำหรับวัตถุทางการเมือง (Political object) นั้นสามารถจำแนกได้ 4 ประการ ดังนี้

1. ระบบการเมือง โดยทั่วไปมี 3 ประเภท คือ

- 1.1 โครงสร้างทางการเมืองที่มีบทบาทเฉพาะ เช่น องค์การนิติบัญญัติ ระบบราชการ ฝ่ายบริหาร เป็นต้น

1.2 บุคคลทางการเมือง เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐมนตรี เป็นต้น

1.3 นโยบายรัฐบาล เช่น การตัดสินใจ การประกาศนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นต้น

2. ตนเองในฐานะที่เป็นสมาชิกในระบบการเมือง กล่าวคือ ประชาชนที่มีส่วนต่อระบบการเมือง

3. กระบวนการด้านปัจจัยนำเข้า กล่าวคือ ความต้องการของสังคมต่อระบบการเมือง

4. กระบวนการด้านประสิทธิผลของระบบการเมือง กล่าวคือ การนำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติ

เมื่อสังเคราะห์ความโน้มเอียงทางการเมืองและวัตถุประสงค์ทางการเมืองแล้ว จะสามารถศึกษาทัศนคติทางการเมืองได้ ดังนี้

1. ศึกษาว่าบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับชาติและระบบการเมืองโดยทั่วไปอย่างไร
2. ศึกษาว่าบุคคลมีความรู้ และความรู้สึกเกี่ยวกับโครงสร้างทางการเมือง ชนชั้นปกครองและบทบาทของรัฐอย่างไร
3. ศึกษาว่าบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐอย่างไร
4. ศึกษาว่าบุคคลมองตนเองในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งในระบบการเมืองอย่างไร ความรู้เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ หน้าที่และวิธีการต่างๆ ทางการเมือง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ความรู้ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร” ครั้งนี้จึงวัดความรู้กว้างๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องระบบการเมืองในประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2554 ซึ่งประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน รัฐสภา นักการเมือง พรรคการเมือง และสิทธิหน้าที่ในระบอบประชาธิปไตย

ส่วนด้านพฤติกรรมทางการเมืองนั้น พฤติกรรมทางการเมือง หมายถึง ลักษณะ รูปแบบของกิริยาอาการ และความนึกคิดทางการเมืองการปกครองของมนุษย์ เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การปฏิบัติตามกฎหมาย ความสนใจทางการเมือง ความเบื่อหน่าย ความเชื่อมั่นทางการเมือง เป็นต้น (สุภาค สิทธิทองแพง, 2545: 50)

ด้าน Peter M. Blau (อ้างถึงใน สุภาค สิทธิทองแพง, 2545: 47) อธิบายว่า การคบหาสมาคมของคนเรานั้นเพื่อต้องการ ได้รับการตอบแทน ซึ่งมีทั้งระดับปัจเจกชนและระดับส่วนร่วม เช่น การบริจาคถือเป็นการแลกเปลี่ยนในระดับสังคม ดังนั้นการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนทรัพย์สิน ความยกย่อง หรือตำแหน่งที่คาดว่าจะได้รับ ส่วนผู้สมัครรับ

เลือกตั้งก็ใช้เงิน ผลประโยชน์ การยกย่อง ตำแหน่งหน้าที่ ให้แก่ผู้สนับสนุนลงคะแนนให้แก่ตนเอง เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับคะแนนเสียงที่จะได้รับ พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจึงปรากฏ ทั้งกลุ่มที่ต้องการแสดงออกในระบอบประชาธิปไตย กับกลุ่มที่ต้องการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ โดยไม่เข้าใจและไม่สนใจในระบอบประชาธิปไตย

ประชาชนที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อแสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นประชาชนที่มีอิสระ เสรีภาพในการแสดงออกถึงพฤติกรรมของตนเองอย่างแท้จริง ส่วนกลุ่มที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อผลประโยชน์ ก็จะเป็นประชาชนที่ไม่มีอิสระ เสรีภาพในการลงคะแนนเสียง เกิดปรากฏการณ์การซื้อสิทธิขายเสียงและเป็นอุปสรรคต่อระบอบประชาธิปไตย

3. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.1 ความหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

การเมืองหรือ Politics มีรากฐานมาจากคำว่า Polis ซึ่งกรีกโบราณได้ใช้ไปในความหมายว่า “เมือง” การเมืองจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทั้งหลายที่อยู่ในเมืองหรือ Polis ที่จำเป็นจะต้องสร้างหลักประกันให้กับการมีชีวิตที่ดีร่วมกัน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องอย่างมากที่จะคิดถึงการเมืองที่รวมถึงความพยายามทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการในระดับต่างๆ เพื่อจะแก้ปัญหาร่วมกันและทำให้ความอยู่ดีมีสุขก้าวหน้าออกไป ดังนั้นการเมืองก็คือ การกระทำอย่างเป็นสาธารณะเพื่อส่งเสริมให้เกิดระบบการปกครองที่มีความสมบูรณ์ดี (เดวิด แมทธีวส์, 2552: 169)

ด้านบรรศักดิ์ อุวรรณโณ (2544: 1) อธิบายว่าการเมือง คือ กระบวนการตัดสินใจแทนคนในสังคมหรือที่เรียกว่ารัฐ เมื่อการเมืองได้ตัดสินใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งในนามรัฐไปแล้ว การตัดสินใจนั้นก็จะมีผลให้ทุกคนในรัฐต้องยอมรับและปฏิบัติตาม

ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้น มีความหมายหลายประการ Verba and Nie (1978: 46) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของประชาชนตามที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สิทธิที่จะเข้าสมาคมหรือก่อตั้งพรรคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ สิทธิที่จะร่วมอุทธรณ์ต่อรัฐบาล สิทธิเกี่ยวกับการพูด ชุมนุม และการพิมพ์อย่างอิสระ ล้วนเป็นกิจกรรมซึ่งมีอิทธิพลต่อรัฐบาลในการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงการเข้ามีส่วนร่วมต่อการปกครองโดยการทำกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการปกครอง (Verba and Nie, 1978 อ้างถึงใน พรรณราย ชันชกิจ, 2548: 81)

นอกจากนี้ McClosky (1968: 252-253) ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำโดยความสมัครใจของสมาชิกในสังคม เพื่อคัดเลือกผู้ปกครอง และเพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งทางตรงและทางอ้อม กิจกรรมทางการเมืองเหล่านี้ ประกอบด้วย การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง การติดต่อสัมพันธ์กับผู้แทนราษฎร และยังมีลักษณะของความกระตือรือร้นทางการเมืองที่พิจารณาจากการสมัครเป็นสมาชิกการเมืองอย่างเป็นทางการ การช่วยรณรงค์หาเสียง การแข่งขันกันเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (McClosky, 1968 อ้างถึงใน พรรณราย ชันชกิจ, 2548: 81)

ส่วนพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2523: 23-24) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมตามความสมัครใจของสมาชิกในสังคมการเมืองที่จะเลือกทำ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายหรือการดำเนินการของรัฐทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ รวมทั้งอาจจะเป็นกิจกรรมง่ายๆ เช่น การพูดคุยถกเถียงปัญหาการเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือการสมัครเป็นตัวแทนของประชาชน เป็นต้น ซึ่งการกระทำอาจจะผิดหรือถูกต้องตามกฎหมาย อาจใช้หรือไม่ใช้ความรุนแรง อาจจะสำเร็จหรือไม่สำเร็จผลหรือกระทำโดยสำนักทางการเมืองหรือถูกชักจูงระดมพลังก็ได้ (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2523 อ้างถึงใน พรรณราย ชันชกิจ, 2548: 81)

ทั้งนี้ Sherman และ Kolker (1987: 17) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐในระดับต่างๆ ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงอาจเป็นไปได้ทั้งในทางที่ถูกกฎหมายและวิถีทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (illegitimate) แต่อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเป็นที่มาของความมีชีวิตชีวา และเป็นบ่อเกิดของความยุติธรรม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถดึงเอาความฉลาดและความสามารถของประชาชนออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมอันนำไปสู่ความโปร่งใส และเป็นกิจกรรมที่สามารถสื่อสารระหว่างรัฐบาลกับประชาชนเพื่อแสดงออกถึงความต้องการระหว่างกัน ผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั่นเอง (Sherman and Kolker, 1987 อ้างถึงใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2543: 70-71)

สรุปแล้วการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำด้วยความสมัครใจของประชาชนที่จะมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองตามสิทธิที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนด เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในการเมือง การปกครองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ แม้

การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนจะเป็นไปตามสิทธิที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ เช่น อนุญาตให้ประชาชนรวมตัวเพื่อชุมนุมคัดค้าน หรือแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายต่างๆ ของรัฐได้ แต่ก็อาจปรากฏได้ว่า การมีส่วนร่วมที่ดำเนินไปโดยถูกต้องตามกฎหมายอาจถูกละเลยเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายได้

สำหรับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน James L. Creighton (อ้างถึงในประโยชน์ เจริญสุข และคณะ, 2551: 8) ให้ความหมายกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ว่าเป็นกระบวนการที่กลุ่มสาธารณชนนั้นมีความห่วงกังวล มีความต้องการ และมีทักษะที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐในการตัดสินใจ ดังนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน

นอกจากนี้กระบวนการมีส่วนร่วม ยังหมายถึง กระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่น้อยที่สุด คือ การได้รับข้อมูลข่าวสารว่ารัฐกำลังจะทำอะไรหลังจากได้ตัดสินใจและประกาศให้ประชาชนได้รับทราบ ถัดไปคือ การที่รัฐรับฟังความคิดเห็นของประชาชนไปแล้วก่อนการตัดสินใจ นั่นคือการปรึกษาหารือ และระดับที่สูงขึ้นไปคือ ประชาชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่อง หรือในโครงการที่รัฐกำลังจะดำเนินการ สุดท้ายระดับสูงสุด คือ การที่ประชาชนสามารถลงมติว่าจะ “เอาหรือไม่เอา” ในกระบวนการประชามติ (วันชัย วัฒนศัพท์, 2547 อ้างถึงในประโยชน์ เจริญสุข และคณะ, 2551: 9)

สำหรับประโยชน์ เจริญสุขและคณะ (2551: 9) ได้ให้ความหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง กระบวนการสื่อสารสองทางซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจของสาธารณชน กระบวนการดำเนินงานและการร่วมรับผลประโยชน์โดยวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชนและสาธารณชนได้แสดงความคิดเห็นต่อการตัดสินใจที่จะทำโครงการต่างๆ ของฝ่ายรัฐ ซึ่งโครงการเหล่านั้นอาจกระทบต่อความเป็นอยู่ วิถีชีวิต วัฒนธรรมของประชาชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชน ยังหมายถึง กระบวนการที่ประชาชนผู้มีส่วนได้ – ส่วนเสีย ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น แสดงทักษะ แลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อหาทางเลือกและการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ โครงการของรัฐให้เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเข้าร่วมกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งการติดตามผลและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจ การรับรู้ การเรียนรู้ ตลอดจนการปรับเปลี่ยนโครงสร้างร่วมกัน เป็นผลให้เกิดความรู้สึกร่วม

การเป็นเจ้าของร่วมกันมากขึ้น ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย (โกวิท พวงงามและคณะ, ม.ป.ป.: 16)

สรุปแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการการสื่อสารสองทางระหว่างกลุ่มสาธารณชนกับรัฐ โดยกลุ่มสาธารณชนต้องเป็นผู้มีส่วนได้ – ส่วนเสีย กับกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่รัฐคิดจะดำเนินการ และกลุ่มสาธารณชนได้เข้าร่วมตั้งแต่กระบวนการเริ่มแรกจนกระทั่งถึงกระบวนการสุดท้าย การเข้าร่วมดังกล่าวเพื่อร่วมรับรู้ ร่วมเข้าใจ ร่วมเรียนรู้ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมตัดสินใจ ตลอดจนร่วมติดตามและประเมินผลโครงการ ซึ่งผลของการเข้ามีส่วนร่วมจะช่วยให้งิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของฝ่ายรัฐบรรลุผลสำเร็จและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ดังนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงควรเกิดขึ้นในทุกระดับตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน องค์การ ภูมิภาค ไปจนถึงระดับประเทศ โดยไม่ใช่แค่ร่วมรับรู้แต่ควรเป็นการร่วมแสดงความคิดเห็นที่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือส่งผลต่อการตัดสินใจในการดำเนินการได้

3.2 ความจำเป็นของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ทุกวันนี้ในหลายชุมชน ประชาชนไม่ได้รู้สึกถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของระดับท้องถิ่น การตัดสินใจจะดำเนินการโดยเทศบาล “โดยการแต่งตั้ง” หรือ “โดยนักการเมือง” ประชาชนมักจะเชื่อว่าการตัดสินใจควรที่จะกระทำโดยผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญ และที่ผ่านมาผู้ที่ได้รับเลือกก็มักจะพยายามควบคุมระบบราชการที่ดูเหมือนกำลังเดินออกไปนอกความต้องการของประชาชน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความสูญเสีย และประชาชนรู้สึกสูญเสียการควบคุม สูญเสียอำนาจ ประชาชนอาจรวมตัวกันกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างสุดโต่งหรืออาจจะรุนแรงเพื่อสร้างสัมพันธภาพกับคนอื่น ๆ หรือเพื่อสร้างจุดสนใจต่อชุมชน การกระทำเช่นนี้ส่งผลให้เกิดการแบ่งแยก กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นกระบวนการที่สามารถสร้างภูมิคุ้มกันต่อความรู้สึกสูญเสียอำนาจให้กับประชาชนได้ และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นช่องทางที่จะนำประชาชนมาร่วมกันเพื่อที่จะแก้ปัญหของส่วนรวม (เจมส์ แอล เกรตัน, 2544: 5-6)

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทยนั้น สืบเนื่องมาจากการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2540 ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีสาระสำคัญคือ ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง และตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ตลอดจนปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชน

นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ได้เน้นการจัดทำแผนแบบประสานพื้นที่ ภารกิจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีต่างๆ จนมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดทำแผนซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเรียนรู้ และกำหนดชีวิตของตนเอง มีการเคลื่อนไหวร่วมคิดตามการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง มากกว่าการมุ่งให้ให้ได้เนื้อหาสาระแค่ในเอกสาร ทำให้การมีส่วนร่วมเริ่มขึ้นในสังคมไทยอย่างเป็นลำดับ ความจำเป็นของการมีส่วนร่วมยังเกี่ยวข้องกับบุคคลที่อยู่ในเมืองและชนบท โดยเฉพาะในชนบท ชาวบ้านต้องช่วยกันในกิจกรรมต่างๆ จึงจะอยู่รอดได้ ดังนั้นภาพรวมการมีส่วนร่วมนั้นจำเป็นในทุกวงการ และในการพัฒนาด้านต่างๆ จำเป็นต้องมีการร่วมมือในหลายฝ่าย นับตั้งแต่ 2 ฝ่าย (ทวิภาคี) 3 ฝ่าย (ไตรภาคี) 4 ฝ่าย (จตุภาคี) รวมถึงหลายฝ่าย (พหุภาคี) (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2547: 9-10)

3.3 สภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทย

ในอดีตการตัดสินใจแทนประชาชนอาจทำโดยบุคคลคนเดียว หากผู้ตัดสินใจนั้นเป็นผู้ทรงธรรมะ เราเรียกการปกครองนี้ว่า “การปกครองโดยธรรมราชา” แต่ถ้ามการปกครองโดยคนเพียงคนเดียวที่ไม่มีธรรมะ เราเรียกว่า “ผู้เผด็จการ” หรือ “ทรราชย์” การปกครองรูปแบบนี้ ประชาชนจะไม่มีส่วนร่วมโดยตรง เพราะไม่มีสิทธิในการเลือกผู้ปกครอง สำหรับบางสังคมรัฐอาจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้วยการเรียกประชุมคนทุกคนในสังคมและร่วมกันตัดสินใจ โดยให้ทุกคนลงมติใช้หลักเสียงข้างมาก การเมืองแบบนี้เรียกว่า “ประชาธิปไตยทางตรง” ซึ่งเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ของการเมืองของพลเมือง เพราะพลเมืองมีส่วนร่วมโดยตรงด้วยการลงมติดัดสินชะตาของตนเอง ด้วยตนเองและเพื่อตนเอง โดยไม่มีผู้แทนราษฎร แต่ก็มีข้อจำกัดสำหรับประเทศที่มีพลเมืองจำนวนมาก ที่ไม่สามารถใช้วิธีการนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในเรื่องสถานที่ประชุมและเวลาในการประชุม

ดังนั้นประเทศส่วนใหญ่จึงนิยมระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนราษฎร ด้วยการให้ประชาชนเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ตัดสินใจบริหารบ้านเมืองแทนตนเอง ประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ได้เปลี่ยนการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 มาสู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีรัฐธรรมนูญฉบับแรกเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกผู้แทนราษฎรเข้าไปบริหารงานบ้านเมืองแทนราษฎรทั้งหลาย โดยมีการเลือกตั้งครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2476 (บรรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2544: 1-2)

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเกิดวิกฤตประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึง ความไม่เข้าใจกันหรือขัดแย้งกันในเรื่องประชาธิปไตยที่เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนา และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น การพัฒนาที่กระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ กระทบต่อสิ่งแวดล้อม กระทบต่อขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย การพัฒนาในหลายๆ เรื่องจำเป็นต้องมี แต่รัฐต้องทำความเข้าใจกับประชาชนด้วย แต่ปัจจุบันรัฐขาดกระบวนการการสร้างความเข้าใจกับประชาชนไป เพราะรัฐยังรวมศูนย์อำนาจและใช้กระบวนการที่เรียกว่า D-A-D Syndrome กล่าวคือ กลุ่มอาการตัดสินใจ ตัดสินใจ ประกาศ และปกป้อง หมายถึง รัฐตัดสินใจว่าจะทำอะไร แล้วประกาศให้ประชาชนรับรู้ จากนั้นก็ปกป้องว่าสิ่งที่รัฐตัดสินใจเป็นสิ่งดี (วันชัย วัฒนศัพท์, 2544: 59)

การใช้รัฐใช้อำนาจในการตัดสินใจส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนที่ต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ต้องการมีส่วนร่วมในการคิดแก้ปัญหา แต่สำหรับประเทศไทยในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมายังคงตกอยู่ในอาการ ตัดสินใจ ประกาศ ปกป้อง ความขัดแย้งจึงมีมาตลอด แม้ว่าจะมีการสร้างกระบวนการประชาพิจารณ์ (Public Hearing) แต่ก็ยังเป็นเพียงการมีส่วนร่วมในตอนท้าย คำว่า “ประชาพิจารณ์” James L. Creighton (1992 อ้างถึงใน วันชัย วัฒนศัพท์, 2544: 68) อธิบายว่า “เป็นการประชุมที่เป็นทางการ ซึ่งผู้ที่ทำโครงการจะนำเสนอโครงการแบบเป็นทางการ เพื่อแสดงข้อเท็จจริงและจุดยืนของโครงการ” ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารัฐได้คิดไว้แล้วแต่จัดกิจกรรมการรับฟังความเห็นประชาชนว่าจะ “เอา” หรือ “ไม่เอา” ประชาชนจึงไม่มีโอกาสที่จะร่วมคิด ร่วมทำร่วมตัดสินใจในระยะเริ่มคิด เริ่มทำ การทำประชาพิจารณ์จึงเป็นเพียงการทำตามกฎหมาย แต่ไม่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ฉะนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงจำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรกจนกระทั่งถึงกระบวนการสุดท้าย

แต่จากรายงานการสำรวจความคิดเห็นของเครือข่ายภาคประชาชนเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทย” พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพัฒนาประเทศเป็นปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างแกนนำเครือข่ายภาคประชาชนใน 41 จังหวัดทั่วประเทศเห็นว่า เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศตั้งแต่ในระดับท้องถิ่นจนถึงการพัฒนาในระดับชาติ โดยสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมมี 3 ระดับ คือ ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ซึ่งสามารถสรุปสภาพปัญหาได้ดังนี้ (สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2547: 5-8)

1. ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด และแผนไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

2. กระบวนการจัดทำแผนเน้นจากระดับบนลงล่าง (Top - down) มากกว่าเน้นจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom - up)

3. แผนแม่บทชุมชนไม่ได้ถูกนำไปใช้ในการวางแผนในระดับจังหวัดและระดับประเทศ

4. สัดส่วนของภาคประชาชนในคณะกรรมการพัฒนาอำเภอ จังหวัด กพอ./กพจ.ยังมีสัดส่วนน้อย

5. ขาดการวางแผนในระยะยาวที่มีความเหมาะสมต่อท้องถิ่น

6. ภาคประชาชนไม่มีอำนาจ หรือกลไกที่เหมาะสมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

7. กระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของภาคประชาชนยังมีข้อจำกัด

8. ปัญหาการขาดคุณธรรม จริยธรรมของข้าราชการและนักการเมือง

9. มีการทุจริตตั้งแต่ระดับปกครองท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ

10. กระบวนการจัดสรรงบประมาณแก่ท้องถิ่นยังไม่มีประสิทธิภาพ

11. รัฐบาลไม่กระจายอำนาจทางการคลังให้กับท้องถิ่นอย่างแท้จริง

12. บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการบริหารงบประมาณ

13. ไม่มีแผนยุทธศาสตร์ แผนงานในระดับพื้นที่ต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชาติอย่างบูรณาการ และสอดคล้องตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

14. ประชาชนไม่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการจัดทรัพยากรท้องถิ่น ฯลฯ

จะเห็นได้ว่าผลการสำรวจเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทย” ของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประชาชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ภาครัฐควรจะศึกษาวัดความรู้ความเข้าใจของประชาชนในทุกระดับและเร่งให้ข้อมูล สร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ตลอดจนส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยใช้สื่อมวลชน และสื่ออื่นๆ เพื่อพัฒนาการเมืองของประเทศต่อไป

3.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง จันทนา สุทธิจิริ (2544) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยมี 2 รูปแบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ ได้แก่ การเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การจัดตั้งและการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การมีส่วนร่วมโดยการรวมตัวของกลุ่มผลประโยชน์เพื่อผลักดันกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การเดินขบวนหรือชุมนุมประท้วง และการก่อความวุ่นวายทางการเมือง

ด้านลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมี 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมลักษณะปัจเจกบุคคล มีพลังต่อรองน้อยแต่ก็อาจชักจูงให้ผู้อื่นมาร่วมได้
2. การมีส่วนร่วมลักษณะกลุ่ม จะมีพลังต่อรองค่อนข้างมากกว่าปัจเจกบุคคล มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ปัจจัยสำคัญที่กำหนดอิทธิพลและพลังของกลุ่ม คือ จำนวนสมาชิกกลุ่ม ความสามัคคีของกลุ่ม และบทบาทของผู้นำกลุ่ม

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมี 2 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับชาติ ได้แก่ การใช้สิทธิเลือกตั้งและการสมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง รวมทั้งการแสดงความคิดเห็น ตรวจสอบ ติดตามการทำงานของรัฐบาล
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น โดยผ่านการใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกและผู้บริหารหน่วยงานระดับท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล

การมีส่วนร่วมนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล และระดับการมีส่วนร่วมสามารถเป็นไปได้หลายกรณี การมีส่วนร่วมตามหลักการทั่วไป อาจมี 5 ระดับ คือ 1) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล 2) การมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 3) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะเกี่ยวกับโครงการที่ชุมชนมีส่วนได้ – ส่วนเสีย 4) การมีส่วนร่วมดำเนินการ 5) การมีส่วนร่วมสนับสนุน ช่วยเหลือด้านอื่นๆ (โกวิทย์ พวงงามและคณะ, ม.ป.ป.: 23 - 24)

นอกจากนี้ในนัท (อ้างถึงในโกวิทย์ พวงงามและคณะ, ม.ป.ป.: 24) ได้แบ่งระดับและขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ระดับ 8 ขั้นตอน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ระดับการมีส่วนร่วม	ขั้นตอนการมีส่วนร่วม
ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น	8. ประชาชนคือ ผู้กำหนดสิ่งที่ต้องการและร่วมกันจัดการ
	7. ประชาชนได้ควบคุมบางส่วน
	6. ประชาชนและรัฐมีส่วนร่วมเท่ากัน (โดยรัฐถือว่าประชาชนเป็นหุ้นส่วน)
ประชาชนมีส่วนร่วมปานกลาง	5. รัฐให้ประชาชนเข้าร่วมได้บางส่วน เช่น ที่ปรึกษา หรือ กรรมการ
	4. ประชาชนได้รับการปรึกษา (โดยมีการถามความต้องการบ้าง)
ประชาชนไม่มีส่วนร่วม	3. รัฐบอกให้ทราบว่า “มีอะไรบ้าง”
	2. รัฐคือ ผู้จัดการให้
	1. รัฐคือ ผู้กำหนด (คิดให้แทน)

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมกับพรรคการเมือง กฤษ (อ้างถึงในโกวิทย์ พวงงามและคณะ, ม.ป.ป.: 25) ระบุว่าระดับการมีส่วนร่วมกับพรรคการเมืองมี 11 ระดับดังนี้

- ระดับที่ 1 มีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง โดยเลือกผู้สมัครของพรรคที่ตนเองสนับสนุน
- ระดับที่ 2 มีส่วนร่วมรับทราบข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของพรรคการเมือง
- ระดับที่ 3 มีส่วนร่วมในกิจกรรมกับพรรคการเมือง เช่น ร่วมประชุม ร่วมกิจกรรม รณรงค์ ร่วมการประชาสัมพันธ์กับพรรคการเมือง
- ระดับที่ 4 มีส่วนร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง
- ระดับที่ 5 มีส่วนร่วมบริจาคเงินและทรัพย์สินแก่พรรคการเมือง
- ระดับที่ 6 มีส่วนร่วมเป็นกรรมการพรรคการเมือง
- ระดับที่ 7 มีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานกิจการของพรรค
- ระดับที่ 8 มีส่วนร่วมในการประชุมรณรงค์เคลื่อนไหวทางการเมือง
- ระดับที่ 9 มีส่วนร่วมระดมทุนจากแหล่งต่างๆ เพื่อช่วยพรรคการเมือง
- ระดับที่ 10 มีส่วนร่วมเสนอตัวเพื่อสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรค
- ระดับที่ 11 มีส่วนเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองในนามพรรค

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สร้างกรอบความคิดในการศึกษาลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมของ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยประยุกต์มาจากลักษณะการมีส่วนร่วมและระดับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ โกวิท พวงงามและคณะ อธิบายได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงกรอบความคิดในการศึกษาลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ลักษณะ	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ร่วมตรวจสอบ	16.ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในนามพรรค 15.เสนอตัวเพื่อลงแข่งขันในนามพรรค 14.ติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของพรรค
ร่วมดำเนินการ	13.เป็นกรรมการพรรค 12.ร่วมบริจาคเงินและทรัพย์สินแก่พรรค มีส่วนร่วมในการระดมทุนเพื่อช่วยพรรค 11.เป็นสมาชิกพรรค 10.เข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์กับพรรคการเมือง
ร่วมคิด	ระดับชาติ 9.รับทราบข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของพรรคการเมือง 8.ชักชวนผู้อื่นให้เลือกตั้งผู้ที่ตนเองสนับสนุน 7.ร่วมแสดงความคิดเห็นกับองค์กรหลักสภาที่ปรึกษาฯ องค์กรอิสระต่างๆ 6.เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส) วุฒิสมาชิก (สว.)
	ระดับท้องถิ่น 5.รวมตัวกันจัดการและรักษาสัญญา 4.รวมตัวกันอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรม 3.เลือกตั้งระดับท้องถิ่น อบจ. เทศบาล อบต. กทม. พัทยา
ร่วมรับรู้	2.รับฟัง เข้าร่วมฟังการอภิปราย ฟังการหาเสียง 1.แสดงความสนใจ พุดคุย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมือง

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลในระดับปานกลาง โดยระดับการเปิดรับแตกต่างกันตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพ ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับต่ำ นอกจากนี้ยังพบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความเข้าใจวิธีการเลือกตั้งแบบใหม่ (นิลบล ใจอ่อนนุ่ม, 2543) โดยผลการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์” ของเอกภพ ลิ้มปวิบูล (2548) ซึ่งศึกษาพบว่า นิสิตมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ ส่วนผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศ ชั้นปีการศึกษา ภาควิชา และการกล่อมเกล่าทางการเมืองของนิสิตที่ต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน สำหรับอายุ รายได้ของครอบครัว และอาชีพของผู้ปกครองที่ต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

ด้านการศึกษาของศุภวัช มีบุญธรรม (2547) เรื่อง “การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา: ศึกษาเฉพาะกรณีนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์” ผลการวิจัยพบว่า นิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกภพ ลิ้มปวิบูล (2548) และนิลบล ใจอ่อนนุ่ม (2543)

นอกจากนี้ผลการวิจัยของศุภวัช มีบุญธรรม (2547) ยังพบว่า เพศและสาขาวิชาที่ศึกษามีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนปัจจัยด้านอายุ รายได้ของครอบครัว และการเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สำหรับงานวิจัยของวรารุช ผลเจริญ (2551) เรื่อง “การเปิดรับสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น” พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุดและให้ความเชื่อถือสื่อโทรทัศน์เนื่องจากมีการนำเสนอข่าวสารรวดเร็ว ด้านความสนใจทางการเมืองนักศึกษามีความสนใจต่างกันและมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน ส่วนความต้องการข้อมูลข่าวสารทางการเมือง นักศึกษามีความต้องการต่างกันและมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน

ส่วนงานวิจัยของอัมฤตา สารวิวงศ์ (2552) เรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่หลังการรัฐประหาร วันที่ 19 กันยายน 2549 ถึง พ.ศ. 2551” พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีความสนใจติดตามข่าวสารสถานการณ์ทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่ได้ส่งผลต่อการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สาเหตุที่นักศึกษามีความสนใจติดตามข่าวสารสถานการณ์ทางการเมืองในระดับปานกลางเนื่องจาก นักศึกษาขาดความเข้าใจในบทบาทของตนเองต่อการแสดงการมีส่วนร่วมทางการเมือง ขาดจิตสำนึกในประโยชน์ส่วนรวม เปื่อหน้าการเมือง ขาดการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา ครอบครัว ขาดโอกาสในการแสดงออก และขาดการยอมรับจากสังคมในลักษณะถูกมองว่าเป็นนักศึกษา

ด้านการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา: กรณีศึกษาเปรียบเทียบนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงกับมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (ABAC)” ของจุฑามาศ ประยูรทอง (2547) พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง ส่วนนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง และพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีส่วนร่วมทางการเมือง มีความเข้าใจในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีความรู้สึกรับผิดชอบทางการเมือง มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับสูงกว่านักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

นอกจากนี้ความรู้สึกรับผิดชอบทางการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยยังมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ส่วนความเข้าใจในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ความรู้สึกรับผิดชอบทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และความเข้าใจในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นคำถามวิจัยได้ดังนี้

คำถามวิจัยที่ 1: นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร มีพฤติกรรม การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองอย่างไร

- คำถามวิจัยที่ 2: นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร มีความรู้ทางการเมืองหรือไม่ อย่างไร
- คำถามวิจัยที่ 3: นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร มีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่ อย่างไร
- คำถามวิจัยที่ 4: การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กับความรู้ทางการเมืองของนักศึกษาหรือไม่ อย่างไร
- คำถามวิจัยที่ 5: การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาหรือไม่ อย่างไร